

Economische
Programma
Zuidvleugel

Voortgangsbericht Regionaal Investeringsprogramma (RI)

Bijlage 2: Etalageprojecten

Etalageprojecten		Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
Vernieuwen verbindingen	Viersporigheid Den Haag – Rotterdam	<p>Rijswijk-Delft Zuid Op 7 december 2016 is het Tracébesluit Programma Hoogfrequent Spoorvervoer (PHS) viersporigheid Rijswijk – Delft Zuid vastgesteld. Het realisatiebesluit door het Rijk om viersporigheid te realiseren tussen Rijswijk en Delft-Zuid in het kader van PHS wordt naar verwachting eind 2017 genomen.</p> <p>Delft Zuid - Schiedam Eind 2017 een gezamenlijk besluit door rijk en regio over een verkenning naar de uitbreiding van spoorcapaciteit tussen Delft Zuid en Schiedam inclusief de inpassing in Midden-Delfland, als onderdeel van een MIRT verkenning Schaalsprong OV.</p> <p>Schiedam – Rotterdam Eind 2017 overeenstemming rijk-regio over aanpassingen emplacement Schiedam ten behoeve van benutten sporen Hoekse Lijn voor het nationaal spoornet.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Investeringsbeslissing Schiedam–Rotterdam Centraal - Start MIRT verkenning Delft Zuid-Schiedam
	Schaalsprong OV	<p>Schaalsprong OV is een belangrijk middel om zowel de grote woonopgaven als de economische toplocaties in de Zuidelijke Randstad te accommoderen. Daarnaast heeft het dossier tot doel om het huidige semi-regionale OV verbindingen naar een metropolaan OV-netwerk up te graden. Daarbij ligt de focus op de volgende verbindingen en deelgebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De backbone Leiden-Den Haag-Delft-Rotterdam-Dordrecht • Centraal Den Haag/kust, • Rotterdam centrum/zuid en het • Gebied Zoetermeer-Rotterdam-Den Haag. <p>Hoe en wanneer de upgrade van deze verbindingen in de deelgebieden vorm krijgt is afhankelijk van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beschikbare investeringsmiddelen op de lange termijn (m.n. bij Rijk via MIRT) • Uitwerking van de woonopgaven en doorontwikkeling van de economische toplocaties langs/bij deze verbindingen • Technologische ontwikkeling (zero emissie bus, automatische metro/rail, 'trambus') • Maatschappelijk draagvlak voor infrastructurele oplossingen in hoogstedelijke en omgevingsgevoelige buitenruimte. <p>Daarom wordt in het Regionaal Investeringsprogramma eerst gewerkt aan 3 lokaal/regionaal integrale OV-plannen 2040, om een antwoord te kunnen geven op de vier bovenstaande bullets. Namelijk in Rotterdam, Den Haag en in de driehoek Rotterdam-Den Haag-Zoetermeer (allen Q4 2017 gereed).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Besluit over netwerkstudies 	<ul style="list-style-type: none"> - Start MIRT verkenningen

Etalageprojecten	Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
	<p>Daarnaast wordt met de Rijksoverheid gewerkt aan een nieuwe opzet voor het MIRT teneinde zicht te krijgen op investeringsmiddelen op de lange termijn. Later in 2017 zal naar verwachting een 'Transit Oriented Development' atelier worden opgericht, met als doel om integrale voorstellen (OV, wonen, werken) in te brengen in zowel het MIRT in de lokale besturen.</p> <p>Daarnaast kent het dossier schaa sprong twee kortere termijn opgaven, die voor 2024 uitgevoerd zullen zijn, namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenloopdeel Randstadrail Den Haag- Leidschenvveen, betreft het verhogen van de maximumcapaciteit van 24 naar 30 per uur (Q4 2017 gereed) • Tram 2024 Den Haag, betreft de vervanging van de 70 resterende GTL8 trams voor moderne trams plus benodigde infra-aanpassingen (bestuurlijk besluit over aanschaf in 2019). 		
Oeververbindingen Rotterdam	<p>De oeververbinding(en) Rotterdam is een van de regionale prioritaire opgaven conform de afspraken BO MIRT najaar 2016. Deze opgave is o.a. vastgelegd in het Stedelijk verkeersplan Rotterdam, dat in mei 2017 is vastgesteld door de gemeenteraad. De sterke verstedelijking (met name in en rondom de binnenstad), de economische- en mobiliteitstransitie is op termijn een nieuwe multimodale, oeververbinding(en) in Rotterdam noodzakelijk. Het is nadrukkelijk een integrale opgave, veel meer dan sec een bereikbaarheidsmaatregel ("een brug is meer dan een brug").</p> <p>De nut en noodzaak van deze maatregel is in de afgelopen jaren in diverse studies onderbouwd. Ook in het actuele MIRT onderzoek bereikbaarheid Rotterdam Den Haag is zowel de herinrichting van bestaande als de realisatie van nieuwe multimodale oeververbindingen (west/oost) onderzocht. Dit MIRT onderzoek onderschrijft feitelijk de rivier kruisende opgave vanuit stedelijk en regionaal perspectief en doet aanbevelingen voor kansrijke oplossingsrichtingen hiervoor op de korte, middellange en lange termijn. De inzet en verwachting is derhalve dat Rijk en regio in het eerstvolgende BO MIRT vervolgspraken maken over verdiepend onderzoek (MIRT verkenning).</p>		
Automatisch Vervoer Last Mile	<p>De doelstelling van het Fieldlab Automatisch Vervoer op de Last Mile (AVLM) is de regio te ontwikkelen tot een internationaal toonaangevend onderzoeks- en praktijkgebied. Dat doen we door het realiseren van AV-vervoersoplossingen én het creëren van een innovatieve test- en research-omgeving voor automatisch rijden. Het Fieldlab AVLM verbindt en brengt innovatie van idee, via onderzoek, simulaties en labtesten naar praktijktesten uiteindelijk tot operationele toepassing in het vervoersysteem MRDH.</p> <p>De MRDH is een de regio in transitie naar de Next Economy, gekenmerkt door digitalisering en verduurzaming van productiesystemen. Daarvoor zijn naast grote internationale bedrijven ook het MKB erg belangrijk. Ook heeft de provincie Zuid-Holland vier universiteiten en veel hoogwaardige kennis- en onderwijsinstellingen. Het Fieldlab AVLM stimuleert samenwerking tussen MKB en kennisinstellingen, en zoekt financiers om te investeren in de eerste fase van de ontwikkeling van nieuwe producten of diensten en in de groeifase. Zo verbetert de valorisatie van de beschikbare kennis en komen er nieuwe producten en diensten op de markt. Het Fieldlab AVLM ondersteunt cross-overs tussen sectoren en nichemarkten door 1) het stimuleren van de ontwikkeling van vermarktbaar producten en diensten (valorisatie) en 2) het toepassing van nieuwe kennis op door de overheid beschikbaar gesteld (test)sites.</p> <p>Inmiddels zijn de koplopers Vervoersknoop Rivium-Campus, Schiedam-Metroshuttle en het ResearchLab Delft verder uitgewerkt, is de aanbesteding voor RTHA geanalyseerd en heeft het 'peloton' aan andere locaties een sprint gemaakt. Daarnaast ontstaan er samenwerkingen met hogescholen en het bedrijfsleven ieder vanuit hun eigen expertiseveld. Terwijl regionaal de coalitie uitbreidt en verstevigt, ontstaat ook meer landelijke samenwerking. Het resultaat is concrete invulling van de doelstelling van het project en uitwerking naar activiteiten in de periode 2017-2020.</p>	- Investeringsbesluit over ResearchLab Delft en Fieldlab AVLM	- Investeringsbesluit over Capelle a/ IJssel en Metroshuttle Schiedam

Etalageprojecten		Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
Vernieuwen economie	Campussen Leiden en Delft	<p>Leiden Campus Leiden is een samenstel van initiatieven. Het projecten programma omvat vijf investeringscategorieën:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Campus Faciliteiten 2. Regenerative Medicine Platform 3. Stationsgebied 4. Bereikbaarheid 5. Campus Vastgoed <p>1. Campus Faciliteiten Begin 2017 is het Masterplan LBSP-Gorlaeus vastgesteld welke ruimte biedt aan de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de uitbreiding van de bedrijven en instellingen, woningen, voorzieningen (horeca, sport, parkeren) en hoogwaardige openbare ruimte. Het bestemmingsplan, dat de uitvoering van het Masterplan mogelijk maakt, zal eind 2017 worden vastgesteld. Ter uitvoering van het Masterplan wordt in 2017; de tender voor de ontwikkeling van woningen en voorzieningen in het Entree-gebied gestart. Voor de reconstructie van de openbare ruimte en centrale infrastructuur is de projectopdracht bepaald en wordt in 2018 het ontwerp vastgesteld. Tevens is het Van Leeuwenhoekpark opgeleverd en het ontwerp voor het Schilperootpark vastgesteld.</p> <p>2. Regenerative Medicine Platform In 2017 is Regenerative Medicine crossing borders (RegMed XB) gelanceerd. Een internationale, multidisciplinaire, publiek-private samenwerkingsverband met onder andere het LUMC en het Leidse Platform voor Regeneratieve Geneeskunde, dat als doel heeft medische toepassingen te ontwikkelen die nu nog chronische ziekten kunnen helpen genezen. Na co-financiering van LUMC, Universiteit Leiden en de gemeente Leiden in 2016, heeft de samenwerking met inzet van bedrijven, gezondheidsfondsen en topsector Life Sciences and Health in maart 2017 een totaal bedrag van €25 miljoen voor 5 jaar voor de thema's diabetes type I, nierfalen en osteoarthritis opgehaald. Op dit moment wordt fase 2 verkend van RegMed XB waar de provincie Zuid-Holland en het LUMC bij betrokken zijn, met de ambitie het instituut uit te breiden naar €250 miljoen voor 10 jaar. Daarnaast heeft NWO in mei 2017 een Zwaartekracht subsidie van €19 miljoen toegekend voor aanverwant onderzoek naar 'organ-on-a-chip', binnen het human organ and Disease Model Technologies (hDMT) netwerk vanuit Leiden geleid. Deze subsidies dragen bij aan de focus, positionering en de ontwikkeling van de Campus Leiden.</p> <p>3. Stationsgebied In het Stationsgebied, wat integraal onderdeel uitmaakt van de Campus, is gestart met de bouw van het eerste project met een mix aan programma welke een kwalitatief hoogwaardige toevoeging zal leveren aan de entree van de stad en de campus. Daarnaast zijn voor twee andere herontwikkelingslocaties de marktpartijen gecontracteerd. Extra financiering voor deze grootstedelijke ontwikkeling (ondergronds fiets parkeren, OV-integratie, herontwikkeling vastgoed) is noodzakelijk om de potentie van deze landelijke hotspot te kunnen realiseren.</p> <p>4. Bereikbaarheid Afgelopen jaar ook voortgang geboekt middels de oplevering van de eerste ongelijkvloerse kruising van de Leise Ring. Planvorming voor de tweede belangrijke ongelijkvloerse kruising ten behoeve van de campus is gestart. Ook de start van de aanleg van de Rijnlandroute, verbinding A4-A44, is een belangrijke mijlpaal voor de toekomstige bereikbaarheid van de Campus. De verbetering van de Spoorverbinding Leiden-Utrecht (Limeslijn) als wel de Hartlijn – verbinding van de campus met de binnenstad dienen opgeschaald te worden om te bereikbaarheid in de</p>		- Investeringsbesluiten

Etalageprojecten	Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
	<p>toekomst te kunnen garanderen.</p> <p>5. Campus vastgoed Op gebied van de uitbreiding van startershuisvesting voor life-science en health bedrijven loopt een marktverkenning van Biopartner voor een extra Incubator gebouw.</p> <p>Delft Het projecten programma Campus Delft omvat drie categorieën projecten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. projecten ter verbetering van de bereikbaarheid, 2. ter stimulering van samenwerking van onderwijs, onderzoek en ondernemers in fieldlabs en 3. ter versterking van de sociaal-economische structuur van stad en campus in gebiedsontwikkeling met woningen en ruimten voor onderwijs, onderzoek en voorzieningen. <p>Bereikbaarheid In december 2016 is het tracébesluit 4 sporigheid Rijswijk – Delft Zuid genomen. Hiermee is een belangrijke stap gezet in het bereikbaar worden van Delft -Zuid en daarmee de TU Delft campus en het Science park Technopolis. De toegang tot de A13 vanaf Technopolis zal vergroot moeten worden om de acquisitie en groei van bedrijven te faciliteren. Over de extra fiets- en autobruggen over de Schie zijn we intensief in gesprek met de provincie met name over de hoogte en de consequenties daarvan. Verdere plannen betreffen: upgrade station Delft Zuid, vernieuwen vastgoed en parkeeroplossingen op de TU Delft campus.</p> <p>Overall opgave is het om de macro, meso en micro bereikbaarheid optimaal en logisch te laten aansluiten</p> <p>Fieldlabs Met de fieldlabs in Delft zetten we ons op de kaart. Zo installeerde Dutch Optics Center een Extreme UV Beamline voor onderzoek naar nano-structuren op bijvoorbeeld de nieuwste generaties wafersteppers van ASML, is RoboValley gestart met RoboHouse, en realiseerde QuTech grote investeringen van o.a. Microsoft. Het regionale programma op Automatisch Vervoer Last Mile fieldlab opent in juni 2017 in Delft het ResearchLab Automated Driving om zo een bijdrage leveren aan de internationale ontwikkeling van automatisch rijden.</p> <p>Overall opgave is om de waarde van de genereerde kennis met vervolginvesteringen maximaal om te zetten in nieuwe bedrijvigheid en nieuwe producten, processen en diensten.</p> <p>Stad en campus Eind 2016 sloten TU Delft en Gemeente Delft een convenant om de ontwikkeling van de stad Delft en de campus van de TU Delft meer te verbinden en te versterken. Sterke ontwikkelingen op de campus realiseren zich op Robots, Quantum en Circulair (Green Village). In de stad Delft springt de transitie op kwaliteit en kwantiteit van de woningmarkt er uit. Opgave voor de komende tijd in om deze ontwikkelingen te verbinden met elkaar en met de andere partners (lokaal en regionaal) en businesscases te maken voor de benodigde investeringen. Verdere plannen betreffen onder andere het mengen van wonen en werken op Schieoevers en het realiseren van groen/blauwe verbindingen met Midden Delfland en Maassluis.</p>		
Fieldlabs	Op dit moment maken 15 Fieldlabs onderdeel uit van de Fieldlabinfrastructuur, een crosssectoraal netwerk dat ondersteund wordt door een kernteam van MRHD, PZH, IQ en TNO. De Fieldlabs zijn opgenomen in het Regionaal Investeringsprogramma en onderdeel van het transitiepad	- 3 business cases	- Investeringsbesluiten

Etalageprojecten	Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
	<p>Entrepreneurial Region van de RNE. Fieldlabs zijn samenwerkingsverbanden die een praktijkomgeving vormen waarin sprake is van een slimme inzet van nieuwe productietechnologieën door de industrie met als doel procesinnovatie, productinnovatie of het vernieuwen van businessmodellen. Ze zijn daarom een belangrijk instrument ten behoeve van de economische vernieuwing van deze regio. Door de Fieldlabinfrastructuur goed aan te laten sluiten op bedrijven, gemeenten en kennisinstellingen benutten we de kansen en mogelijkheden die de Fieldlabs bieden in het stimuleren van economische groei, het beantwoorden van maatschappelijke vraagstukken en het toekomstproof opleiden van jongeren en werknemers binnen bedrijven. Daar zit het maatschappelijk rendement.</p> <p>De volgende activiteiten zijn in gang gezet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Cross-oversamenwerking: via IPC experiment wordt er gewerkt aan een 4-5 tal crosssectorale innovatieprojecten met per project 10-20 MKB-ers die gebruik zullen maken van de kennis en faciliteiten die de Fieldlabs te bieden hebben. ➤ Peer to peer network: twee bijeenkomsten met het gehele netwerk over financiering, branding, crossoversamenwerking. ➤ Financiering: in februari is een update uitgevoerd van de term sheets. IQ heeft deze verwerkt in een totaaloverzicht. Met de ondersteuning die beschikbaar is vanuit het vliegwielt financiering zal per fieldlab de diepte in worden gegaan en zullen de uitkomsten presenteren in de Uitvoeringsalliantie. Verdere ontwikkelingen rondom financiering van fieldlabs: meerdere fieldlabs hebben gebruik gemaakt van de EFRO regeling van PZH (waarbij PZH een adviserende rol heeft) 2 Fieldlabs hebben ingediend onder de Smart Industry regeling van EZ (begeleiding vanuit IQ en TNO). En MRDH en PZH hebben in nauwe samenwerking met EZ een regionale module gebouwd in de landelijke IPC regeling van EZ.. Tenslotte is een traject rondom de bijdrageregeling MRDH gestart met een focus op het creëren van awareness bij bedrijven uit de regio over wat nieuwe technologie kan betekenen voor hun business, en op maatschappelijke opgaven vanuit gemeenten die met behulp van de fieldlabs opgelost kunnen worden. ➤ Startup-scale up: het Metropolitan Startup Lab programma van YES!Delft is dit jaar gekoppeld aan de fieldlabinfrastructuur en dat blijkt een succesvolle combinatie. Er heeft inmiddels 1 Discovery Day plaatsgevonden met The Green Village en er staan er 5 op de planning (AVLM, VP Delta, Medical Delta, Dutch Optic Centre en The Dutch Windwheel). Op deze dagen worden gemiddeld 10 startups begeleid in hun ontwikkeling. De meest potentierijke startups worden doorgeleid naar het Launch Lab, het 3 maanden durende pre incubatie programma. Eind dit jaar worden alle deelnemers bijeen gebracht in cross-over slotevent gekoppeld met een link naar het regionaal inkoopnetwerk. ➤ Overheid als launching customer: In de doorstart van het Regionaal Netwerk Duurzaam Inkopen wordt nu ook het aandachtspunt Innovatiegericht inkopen meegenomen. Hoe kunnen we de innovaties vanuit de Fieldlabs die bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken ook daadwerkelijk adopteren of in elk geval testfasen faciliteren? Binnenkort is er een eerste bijeenkomst van het netwerk nieuwe stijl georganiseerd door MRDH, PZH en Rotterdam. ➤ Branding: Er is een link gemaakt met de regiotoolkit Real Life Testing Ground en op dit moment starten we met een communicatietraject om richting de zomer de behaalde resultaten vanuit de Fieldlabinfrastructuur goed over het voetlicht te brengen. Bestuurlijk trekkers Adri Bom en Ferrie Förster hebben op meerdere gelegenheden het verhaal van de Fieldlabs gepresenteerd (economisch congres Voorne Putten, bezoek Brussel, enz). IQ jaarevent staat voor een groot deel in het teken van de Fieldlabs en wordt zo vorm gegeven dat er ter plekke MIT en/of IPC projecten kunnen ontstaan. ➤ Afstemming regionale agenda's: In opdracht van de EPZ/PZH en de provincie 		

Etalageprojecten	Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
	<p>Brabant loopt er een onderzoek over typologie en financiering van Fieldlabs in ZH en Brainport Eindhoven. Geeft input aan een lobbyverhaal richting nieuw kabinet om een goed, helder en aantrekkelijk verhaal neer te zetten.</p> <p>➤ Onderwijs-arbeidsmarkt: We zijn in gesprek met het platform Next Education van de RNE om een aantal pilots uit te voeren op het snijvlak onderwijs-arbeidsmarkt met de focus next economy. Dit is gekoppeld aan het BRIDGE project waarbinnen de MRDH een regionale skillsagenda zal opleveren.</p>		
Central Innovation Districts Rotterdam en Den Haag (*)	<p>Den Haag Het Central Innovation District is het economische hart van de Haagse regio. Fysiek bevindt het zich tussen drie Haagse stations, CS, HS en Laan van NOI. Het gebied kent een grote concentratie van economische en maatschappelijke functies, werkgelegenheid en strategische locaties van publieke en private organisaties (Rijk, multinationals, landelijke organisaties en netwerken). De komende jaren wordt geïnvesteerd in randvoorwaarden (connectiviteit, attractiviteit) voor de toekomst. Ingezet wordt op het succesvol intensiveren en vernieuwen van de economische, toeristische, educatieve en woonfuncties van het gebied. Het vestigingsklimaat wordt verbeterd door innovatievermogen van clusters te verbeteren en tegelijk de vitale infrastructuur van Nederland te verhogen (Nationaal Cyber Testbed Centrum), duurzame maatregelen te nemen (circulaire economie), het smart integreren van de deelgebieden (walkable city) en het krachtiger maken van de toplocaties met betere kwaliteit van openbare ruimte. Het stimuleren en verder ontwikkelen van dit gebied is een grote kans voor Den Haag, de regio en Nederland als geheel. Een succesvol CID biedt veel ruimte voor ontmoeting en kennisuitwisseling en brengt nieuwe bedrijven en organisaties naar Nederland. Hierdoor en door de innovatie zal de economische structuur van de regio en de werkgelegenheid versterkt worden. Belangrijke (geplande) investeringen in het gebied zijn het Onderwijs- en Cultuurcomplex (OCC), het Museumkwartier (€ 6,5 mln), Openbare ruimte Kern bijzonder fase 1 (€ 6,0 mln.), HSD-campus (€ 3,1 mln.), Overkluizing Utrechtse Baan fase 1 (€ 2,5 mln.), The Hague student centre (€ 2,0 mln.), Rijnstraat/Bezuidenhoutseweg (€ 1,8 mln.), Museumkwartier (buitenruimte) (€ 1,0 mln.), Binckhorstlaan (€ 1,0 mln.), Hearing Centre (€ 1,0 mln.), Innovation Centre for Peace & Justice (€ 1,5 mln.). In 2017 wordt een Business Case uitgewerkt waar vanuit nieuwe investeringsplannen zullen voortvloeien.</p> <p>Rotterdam Onderdeel van de nieuwe economie is de terugkeer van de maakindustrie naar de regio, in een nieuwe vorm. Deze innovatieve maakindustrie is gespecialiseerd en flexibel georganiseerd. Digitalisering en robotisering maken dat mogelijk. De nieuwe maakindustrie is een aanjager van innovatie in regionale waardeketens en creëert bovengemiddeld veel nieuwe werkgelegenheid. Het Makers District (hiervoor <i>Rotterdam Innovation District</i>) wordt dé plek in de regio voor de innovatieve maakindustrie. Hier wordt de transitie naar de nieuwe economie van haven en stad in de praktijk gebracht. Het gebied leent zich perfect voor zo'n ontwikkeling. Jonge bedrijven kunnen er doorgroeien tot grote, gevestigde ondernemingen. Jongeren maken er kennis met techniek. Nieuwe technologieën worden er niet alleen uitgedacht, maar ook getest en toegepast. Dat maakt het Makers District tot een proeftuin en etalage. Het gebied ademt innovatie, in de toekomst nog meer dan nu.</p> <p>Het Makers District ontwikkelt zich aan weerszijden van de Maas in Rotterdam, in de gebieden RDM en Merwe-Vierhavens (M4H). RDM Rotterdam is reeds een bewezen succes en loopt binnen enkele jaren tegen zijn fysieke grenzen aan. Aan de overkant van de Maas ligt M4H. Ondernemende pioniers hebben ook dat gebied al gevonden. De gemeente Rotterdam en het Havenbedrijf Rotterdam willen het kerngebied van M4H samen ontwikkelen tot een gemengd gebied, waarin naast de maakindustrie ook plaats is voor woningbouw, horeca en andere stedelijke functies. Dankzij deze mix wordt het draagvlak voor voorzieningen groter en daarmee</p>	PM	PM

Etalageprojecten		Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
		<p>wordt het gebied aantrekkelijk voor zowel ondernemers, bewoners als bezoekers. Er ontstaat een energieke sfeer die het innovatieklimaat versterkt.</p> <p>In de 'Uitvoeringsstrategie Makers District' schrijven de gemeente en het Havenbedrijf hoe zij M4H en RDM in samenhang verder willen ontwikkelen. Zij hebben daar vier doelstellingen aan gekoppeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innovatieve bedrijvigheid (met een accent op maakindustrie) en bijbehorende ondersteunende bedrijven aantrekken en faciliteren, van start-up tot corporate; - Werkgelegenheid voor de volle breedte van de Rotterdamse bevolking creëren; - Een open innovatiemilieu met een gevarieerde mix van bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen realiseren; - Het gebied als proeftuin en etalage van de circulaire toekomst van stad en haven ontwikkelen. <p>Concrete resultaten uit de afgelopen periode zijn onder andere de doorontwikkeling van het Erasmus Center of Entrepreneurship (ECE) en van innovatieve maakbedrijven in de SuGu-club, de komst van de droomfabriek van Daan Roosegaarde, de gerenoveerde Grofsmederij en de transformatie van het Keilepand tot locatie voor creatieve bedrijvigheid.</p>		
	Digital Gateway (*)	PM	PM	PM
Vernieuwen energie	Warmtenet (*)	Doel is de realisatie van een warmtehoofdtransportnet voor de Zuidelijk Randstad. Warmte levert 14% bijdrage aanbod duurzame energie. Afgelopen jaar is de verkenning daarnaar afgerond. Voor onderdelen van het netwerk wordt gewerkt aan de engineering en is de verwachting dat in 2017 ook de businesscases zijn afgerond. Medio 2018 wordt gestart met de uitvoering.	- 2 business cases (midden en oost)	-
	Smart Multi Commodity Grid (*)	Bij de klimaatdoelstellingen (Parijs) gaat het feitelijk om een CO2-emissiereductie van 80 tot 95% in 2050 ten opzichte van referentiejaar 1990. Daarvoor zijn ingrijpende wijzigingen van het bestaande energiesysteem in Zuid-Holland nodig. Het project Smart Multi Commodity Grid (SMCG) verkent en versnelt die aanpassingen. Het gaat daarbij over het slim balanceren van vraag en aanbod van energie en het creëren van flexibiliteit in de vraag vanwege het wisselvallig aanbod. En daarbij gaat het om de samenhang en conversiemogelijkheden tussen verschillende energiedragers (b.v. elektriciteit, rest- en aardwarmte, waterstof/ ammoniak etc.). En als laatste gaat het om fysieke infrastructuur. Momenteel wordt aan een werkprogramma gewerkt. Parallel wordt een longlist van projecten, initiatieven en kansen gemaakt die (potentiële) bouwstenen vormen om het SMCG daadwerkelijk te realiseren. Een aansprekend en leerzaam voorbeeld daarvan is het 'Smart Electricity Grid Rotterdam' waarvoor op 7 april 2017 Siemens, Stedin, Omnetric, Lyv Smart Living en gemeente Rotterdam het officiële startschot gaven.		- Business case
	Geothermie (*)	Bij Geothermie gaat het om de realisatie van aardwarmteprojecten in Zuid-Holland. Gepland zijn businesscases voor ca. 3 projecten per jaar. Op dit moment levert project Vogelaar al vanaf april 2017 warmte op. Voor project Natures zal na de zomer 2017 starten en is in project Trias (Naaldwijk) gestart met boren.	- business cases ETP Westland	- Financieringsvoorstel ETP Westland
Vernieuwen stad en omgeving	Next Generation Woonwijken (*)	<p>Woonwijken</p> <p>Om tot een aanpak te komen die daadwerkelijk bijdraagt aan de opgaven van de gemeenten zijn er in de afgelopen maanden diverse verkennende sessies gehouden en gesprekken gevoerd met betrokken gemeenten (Zoetermeer, Den Haag, Vlaardingen, Westvoorne, Rotterdam), corporaties en diverse experts. Dit heeft geleid tot een projectvoorstel, gebaseerd op 4 actielijnen die worden ingezet, om de gemeenten te ondersteunen bij de invulling van hun opgave 'Next Generation Woonwijken':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komen tot projectplannen (als onderlegger voor businesscases) voor de verschillende pilot-wijken; • Kenniscirculatie in de pilotwijken, waardoor de door verduurzaming gestuurde 	- Goedgekeurde plannen van aanpak Den Haag, Nissewaard, Rotterdam, Vlaardingen, Westvoorne, Zoetermeer	- Eerste investeringsbesluiten voor 3 gemeenten

Etalageprojecten		Wat is er gebeurd?	1 ^e helft 2017	2 ^e helft 2017
		<p>Wijkaanpak gemakkelijker in andere gemeenten en/of wijken tot stand komt;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afstemming de tafel rijk/regio; • Afstemming met de Roadmap Next Economy <p>Verstedelijking De PZH maakt onder deze titel een ontwikkelstrategie nieuwe woningbouwlocaties. In de loop van 2017 wordt de inventarisatie van woningbouwlocaties, een afwegingskader en een verkenning van benodigd instrumentarium afgerond. Waarna ook een geactualiseerde regionale bouwprogrammering beschikbaar komt. In 2018 volgt dan het afwegingskader voor locaties en wordt aangegeven wat de hoofdrichtingen van de verstedelijkings- en mobiliteitsontwikkeling is. Een en ander wordt definitief in de doorvertalen in de Provinciale Omgevingsvisie (2018).</p>		
	Central Park	PM		- 3 investeringsbesluiten